

Säkerhetsskyddad upphandling

– allt viktigare i ett osäkert säkerhetspolitiskt läge

SOI Årskonferens 2024
Anders Asplund

Anders Asplund

25 års erfarenhet av offentlig upphandling och offentliga affärer

Tidigare chefsjurist på UHM

SUA-erfarenhet från Försvarmakten och FMV

Expert i Försvars- och säkerhetsupphandlingsutredningen

m.m.

Agenda

Behoven av säkerhetsskydd i upphandlingar

- Förändrad omvärld, behov av resurser, kompetens m.m.

Säkerhetsskyddslagen

- Syfte och tillämpningsområde, säkerhetsskyddsanalys m.m.

Säkerhetsskyddad upphandling (SUA)

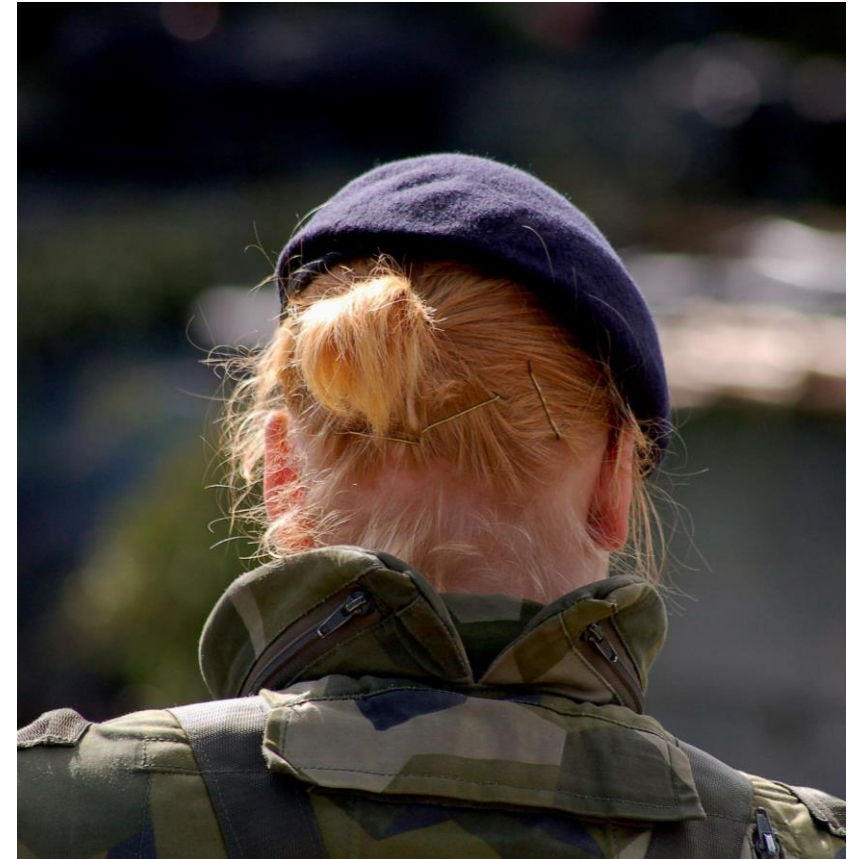
- Särskild säkerhetsbedömning, säkerhetsskyddsavtal, förfaranden m.m.

Tillsyn

- Vilka tillsynsmyndigheter finns, vad kan hända om man bryter mot säkerhetsskyddslagen

Behoven av säkerhetskydd i upphandlingar

- Väsentligt försämrat säkerhetspolitiskt läge.
- Ökad risk för olovlig underrättelseverksamhet, sabotage, terrorism med mera medför ett ökat behov av kontroll över våra externa beroenden.
- Risk att leverantörer av kritiska varor och tjänster kontrolleras av antagonistiska krafter.
- Ökade krav på säkerhetskydd i upphandling.
- **Granskning Transportstyrelsens IT-upphandling 2017 (Ds 2018:6)**
 - Brister i hantering av skyddsvärda uppgifter
 - Okunskap, eftersatt säkerhetshantering, orealistisk tidplan för upphandlingen (SUA 2017 – UHM frågeservice)

Säkerhetsskyddslagen

Vem gäller lagen för, dvs. vem ansvarar för säkerhetsskyddet (1 kap. 1§)?

- Den som till någon del bedriver verksamhet av betydelse för Sveriges säkerhet eller omfattas av Sveriges internationella åtagande om säkerhetsskydd

Vad avses med säkerhetsskydd (1 kap. 2§)?

- Skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott m.m. som kan hota verksamheten samt skydd av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

Vad avses med säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter (1 kap. 2 § andra stycket)?

- Rör säkerhetskänslig verksamhet och därför omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Säkerhetsskyddsförordningen – kompletterande bestämmelser

Sveriges Säkerhet

- Sveriges yttre säkerhet
 - territoriell suveränitet, politisk självständighet
- Sveriges inre säkerhet
 - demokrati, rättsväsende, brottsbekämpning
- Nationellt samhällsviktig verksamhet
 - nödvändiga för samhällets funktionalitet
- Verksamhet av betydelse för Sveriges ekonomi
 - Upprätthålla betalningsförmåga, finansiell stabilitet
- Verksamhet som kan generera skada på annan säkerhetskänslig verksamhet

Säkerhetsskyddsanalys och säkerhetsskyddsplan

- **Säkerhetsskyddsanalys**
 - Grunden för säkerhetsskyddsarbetet.
 - Förekommer det säkerhetskänslig verksamhet hos oss?
 - Om svaret är ja, vilka delar av verksamheten är säkerhetskänsliga och ur vilka perspektiv?
 - Säkerhetskänslig verksamhet anmäls till tillsynsmyndigheten
- **Säkerhetsskyddsplan**
 - Ska framgå vilka säkerhetsskyddsåtgärder som vidtas, vem som har ansvaret och när respektive åtgärd ska vara genomförd.
 - Behov av resurser, ansvarsfördelning, organisation, utbildning, övning samt rutiner och bestämmelser ska särskilt framgå.
- Viktiga underlag för att bedöma om det finns behov av att genomföra säkerhetsskyddade upphandlingar.

Säkerhetsskyddsåtgärder

Informationssäkerhet ska förebygga att

- säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter obehörigen röjs, ändras, görs otillgängliga eller förstörs samt skadlig inverkan i övrigt.

Fysisk säkerhet ska förebygga att

- obehöriga får tillträde till säkerhetskänsliga områden, byggnader m.m. och förebygga skadlig inverkan

Personalssäkerhet ska förebygga att

- personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt kan delta i säkerhetskänslig verksamhet.
- Dessutom säkerställa att de som deltar i säkerhetskänslig verksamhet har tillräcklig kunskap om säkerhetsskydd.

Olika slags säkerhetsklasser

Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter

1. kvalificerat hemlig --- synnerligen allvarlig skada
2. hemlig --- allvarlig skada
3. konfidentiell --- inte obetydlig skada, eller
4. begränsat hemlig --- endast ringa skada.

Säkerhetsklasser säkerhetsprövad personal

1. kan ta del av kvalificerat hemlig uppgift, orsaka synnerlig skada för Sveriges säkerhet
2. kan ta del av hemlig uppgift, orsaka allvarlig skada för Sveriges säkerhet
3. kan ta del av konfidentiell uppgift, orsaka inte obetydlig skada för Sveriges säkerhet

Säkerhetsskyddad upphandling

Säkerhetsskyddsavtal vid upphandling (SUA-upphandling)

- Om leverantören kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter (minst klass 3 konfidentiell) eller motsvarande säkerhetskänslig verksamhet för Sveriges säkerhet.
- Även krav på säkerhetsskyddsavtal med **underleverantör** som kan få tillgång till motsvarande uppgifter.
- Anmäls till tillsynsmyndigheten.
- Åtgärder före, under och efter upphandlingen.

Förberedelsefasen

Särskild säkerhetsskyddsbedömning och lämplighetsprövning

- Identifiera vilka säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller vilken annan säkerhetskänslig verksamhet som leverantören kan få tillgång till och som kräver säkerhetsskydd.
- Pröva om det planerade förfarandet är lämpligt från säkerhetsskydds synpunkt

Förfarandet får inte inledas om det bedömts olämpligt

Samråd tillsynsmyndighet om förfarandet inte bedömts olämpligt och innefattar säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i minst klassen hemlig eller innehåller motsvarande säkerhetskänslighet

Förberedelsefasen (ii)

Resurssättning, planering och framförhållning

Tillse att rätt organisation och kompetens finns (inköps- och säkerhetsorganisationen m.m.) och att tillräcklig tid finns.

Marknadsdialog

Kan vara lämpligt för att bl.a. identifiera vilka typer av uppgifter leverantörer behöver ta del av för kunna lämna konkurrenskraftiga anbud

Likabehandling och proportionalitet

”Lika fall får inte behandlas olika, och olika får inte behandlas lika”

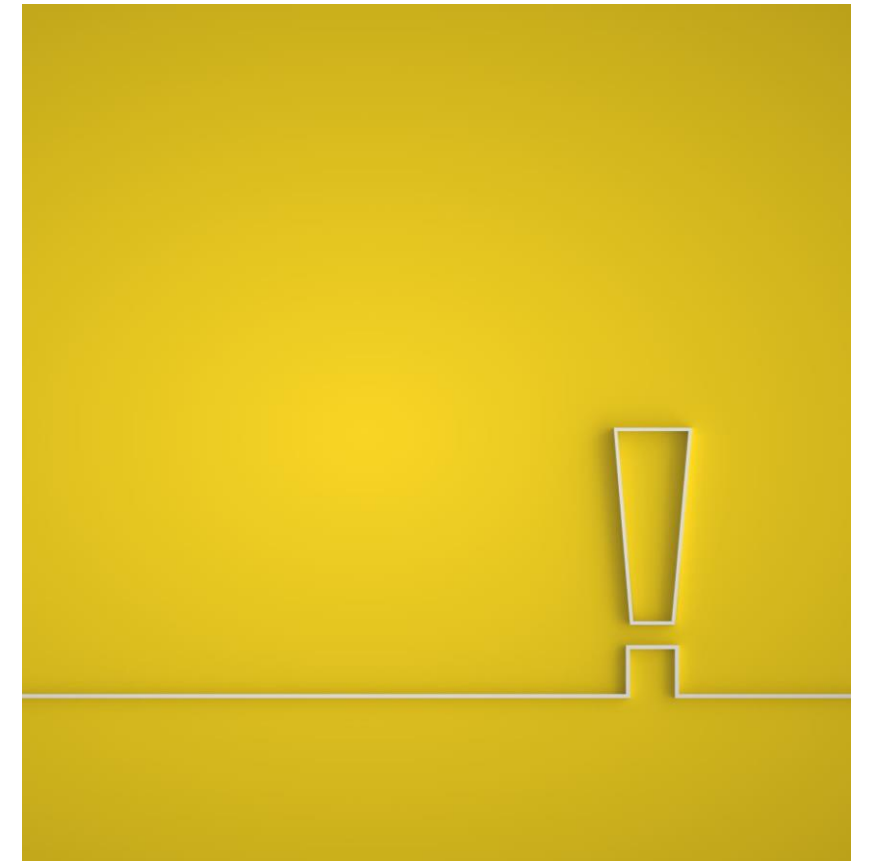
Säkerhetsskyddet bör inte göras mer omfattande än nödvändigt, valda åtgärder ska motiveras av behovet

Säkerhetsskyddsavtal

Säkerhetsskyddsavtal kan bland annat reglera följande:

- Säkerhetsskyddsorganisation
- Informationssäkerhet, fysisk säkerhet, personalsäkerhet
- Säkerhetsprövning
- Utbildnings- informations- och samverkansfrågor
- Kontroll och uppföljning
- Underleverantörer
- Sekretess och tystnadsplikt
- UM/UE:s rätt att göra revideringar av avtalet
- Åtgärder om avtalet inte följs
- Avtalstid och åtgärder vid avtalets upphörande

Upphandla

Säkerhetsskyddsavtal tecknas innan leverantören kan få ta del av säkerhetskänsliga uppgifter.

Om säkerhetskänsliga uppgifter finns i kravspecifikationen bör tvåstegsförfarande tillämpas (förhandlat förf., selektivt förf.)

Säkerhetsskyddsavtal bifogas i ansökningsinbjudan och ingås med leverantör före det att kravspecifikationen lämnas ut och anbud infordras.

Säkerhetsprövning

Säkerhetsprövning görs innan personal hos leverantören deltar i verksamhet som omfattas av säkerhetsskydd (tar del av säkerhetskänsliga/konfidentiella uppgifter).

Innebär bl.a. att grundutredning, registerkontroll och särskild personutredning genomförs (krävs samtycke från berörda).

Utländska leverantörer

Inget generellt hinder att utländska leverantörer anlitas. Kontroll gentemot utländska register – regleras genom mellanstatliga avtal.

Realisera

Förvaltning av säkerhetsskyddsavtalet

- Nödvändiga rutiner för att under avtalstiden tillämpa uppsikt, kontroll och uppföljning av leverantörerna.
- Bl.a. löpande utbildning av leverantörens personal och säkerhetsprövning av nytilkommen personal under avtalstiden.

Revideringar

- Säkerhetsskyddslagen: UM/UE ska kunna revidera säkerhetsskyddsavtalet.
- Ändringar/revideringar ska vara förenliga med reglerna om ändringar av ramavtal och kontrakt i 17 kap. LOU el. motsv. i övriga upphandlingslagar.

Säkerhetsskyddsavtalets upphörande

- Alla nödvändiga åtgärder ska vidtas, bl.a. avanmälan till tillsynsmyndighet. Leverantören kan behöva underteckna en erinran om tystnadsplikt igen.
- Lämpligt med genomgång om vad som fungerat bra och mindre bra.

Tillsyn

Tillsynsmyndigheter (8 kap. 1 § Säkerhetsskyddsförordningen)

- **Säkerhetspolisen** – angivna statliga myndigheter
- **Försvarsmakten** – försvarsmyndigheter
- **Länsstyrelsen i Stockholms län** – kommuner, regioner och vissa statliga myndigheter
- **Länsstyrelsen i Skåne län** – kommuner, regioner och vissa statliga myndigheter
- **Länsstyrelsen i Västra Götalands län** – kommuner, regioner och vissa statliga myndigheter
- **Länsstyrelsen i Norrbottens län** – kommuner, regioner och vissa statliga myndigheter

- **Affärsverket Svenska Kraftnät** – enskilda verksamhetsutövare
- **Transportstyrelsen** – enskilda verksamhetsutövare
- **Post- och telestyrelsen** – enskilda verksamhetsutövare
- **Försvarets materielverk** – enskilda verksamhetsutövare
- **Finansinspektionen** – enskilda verksamhetsutövare
- **Statens energimyndighet** – enskilda verksamhetsutövare
- **Strålsäkerhetsmyndigheten** – enskilda verksamhetsutövare

Tillsynsmyndigheternas befogenheter (6 – 7 kap. SäkL)

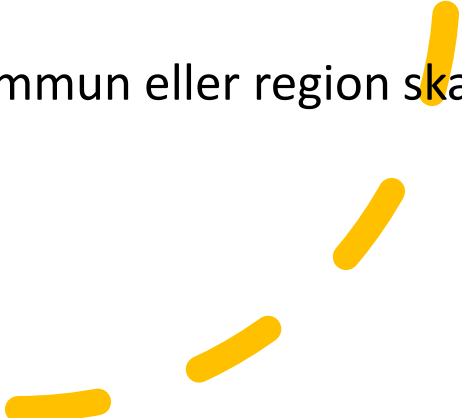
Undersökningsbefogenheter

- Få information och tillträde till lokaler/utrymmen
- Förelägga vid vite att information lämnas
- Handräckning Kronofogdemyndigheten

Åtgärdsförelägganden

- Förelägga vid vite att skyldigheter avseende säkerhetsskydd fullgörs

Administrativa sanktionsavgifter

- Sanktionsavgift vid överträdelser mot säkerhetsskyddslagen (7 kap. 1 §)
 - En sanktionsavgift ska bestämmas till lägst 25 000 kronor och högst 50 000 000 kronor.
 - Sanktionsavgiften för en statlig myndighet, kommun eller region ska dock bestämmas till högst 10 000 000 kronor.
-

Tillsyn - sanktionsavgift

EXEMPEL

VA-Syd - sanktionsavgift 3 000 000 kr (Dom KR Sthlm mål 7209-22)

- inte anmält säkerhetskänslig verksamhet, inte uppdaterat säkerhetsskyddsanalys, inte haft dokumenterad systematisk uppföljning, inte vidtagit säkerhetsskyddsåtgärder för anställda och personal från leverantörer som deltagit i säkerhetskänslig verksamhet, och inte haft säkerhetsskyddschef.

Stockholms tingsrätt – sanktionsavgift 2 500 000 kr (Dom FR Sthlm mål 2638-23, överklagat till KR Sthlm mål 165-24, pågående)

- åsidosatte skyldigheten att utreda och dokumentera behovet av säkerhetsskydd i en säkerhetsskyddsanalys (dvs. dokumentet hade öht. inte upprättats).

Telia – sanktionsavgift 15 000 000 kr (PTS beslut Dnr. 23–1722 – överklagat till FR Sthlm mål nr SM 4-23, pågående)

- PTS har bedömt att Telia inte genomfört säkerhetsprövning för signalskydds-personal och på så sätt underlåtit att uppfylla vissa skyldigheter på personalsäkerhetsområdet. Detta har bedömts innebära att Telia låtit obehörig personal delta i den säkerhetskänsliga verksamheten vilket har orsakat en sårbarhet för Sveriges säkerhet.

Pajala, Sorsele och Strömsunds kommuner – sanktionsavgifter 1 500 000 – 2 000 000 kr per kommun (Länsstyrelsen i Norrbottens beslut, överklagat till FR Sthlm mål SM 6-23, 7-23 och 8-23, pågående)

Läs mer

- [Säkerhetspolisens information och vägledningar om säkerhetsskydd](#)
- [Upphandlingsmyndighetens vägledning om säkerhetsskyddad upphandling](#)

advokatfirman
per karlsson &Co

Counsel Anders Asplund
Mobil: 073-427 17 87
E-post aa@pklaw.se

